

Володимир НАБОКОВ

Удар крила

(оповідання)

I

Коли одна лижа гнутим кінцем зайде на іншу, то валишся вперед: пекучий сніг забирається за рукави, і дуже важко підвестися. Керн, який давно на лижах не бігав, одразу спітнів. Відчуваючи легке запаморочення, він зірвав вовняну шапку, що лоскотала йому вуха; змахнув з вій вологі іскри.

Весело і блакитно було перед шестиярусним готелем. У сяйві стояли безтілесні дерева. По плечу снігових пагорбів розсипалися незлічені лижні сліди, як тіньове волосся. А кругом — мчала в небо і в небі вільно спалахувала — велетенська білизна.

Керн, скрипучи лижами, підіймався по скату. Помітивши ширину його плечей, кінський профіль і міцний лиск на вилицях, його прийняла за своєземця та англійка, з якою він познайомився вчора, третього дня приїзду. Ізабель - летюча Ізабель - так називав її натовп гладких і матових молодих людей аргентинського штибу, що всюди снували за нею, в бальному залі готелю, на м'яких сходах і по снігових скатах у грі іскристого пилу...

Зовнішність у неї була легка і стрімка, рот такий яскравий, що, здавалося, Творець, набравши в долоню жаркого карміну, жменею кинув їй по нижній частині обличчя. У пухнастих очах літала усмішка. Крилом стирчав іспанський гребінь у крутій хвилі волосся — чорного з атласним відливом. Такою бачив її Керн учора, коли глухуватий гомін гонга викликав її до обіду з кімнати №35. І те, що вони були сусіди, причому номер її кімнати був числом його років, і те, що в їдальні за довгим табл-д'от вона сиділа проти нього — висока, весела, в чорній відкритій сукні, з чорною смужкою шовку навколо голої шиї, — все це здалося Керну таким значним, що прояснилася на якийсь час тьмяна туга, що вже ось пів року тяжіла над ним.

Ізабель перша заговорила, і він не здивувався: життя в цьому величезному готелі, що самотньо горить у провалі гір, билось п'яно і легко після мертвих років війни; до того ж їй, Ізабель, все було дозволено — і косий удар вій, і сміх, що заспівав у голосі, коли вона сказала, передаючи Керну попільничку:

— Ми з вами, здається, єдині англійці тут... — І додала, пригнувши до столу прозоре плече, схоплене чорною стрічкою: — ...не рахуючи, звичайно, пів дюжини стареньких — і он того, з комірцем задом наперед...

Керн відповів:

— Ви помиляєтесь. У мене немає батьківщини. Щоправда, я пробув багато років у Лондоні. А крім того...

Вранці, наступного дня, він відчув раптом, після пів року звичної байдужості, як приємно увійти в оглушливий конус крижаного душу. О дев'ятій годині, щільно, доладно поснідавши, він захрумтів лижами по рудому піску, яким посипався голий блиск доріжки перед ґанком готелю. Видершись по сніговому схилу — качиними кроками, як належить лижнику, — він побачив серед картатих рейтуз і палаючих облич — Ізабель.

Вона привіталася з ним по-англійськи: одним помахом посмішки. Її лижі відливали оливковим золотом. Сніг обліпив складні ремені, що тримали ступні її ніг, не по-жіночому сильних, струнких у міцних чоботях і щільних обмотках. Лілова тінь ковзнула за нею по насту, коли, невимушено заклавши руки в кишені шкіряної куртки й злегка виставивши вперед ліву лижу, вона помчала вниз по схилу, все швидше, в шарфі, що розвівається, в струменях снігового пилу. Потім на повній ході вона круто завернула, гнучко зігнувши одне коліно, і знову випросталась і помчала далі, повз ялинки, повз бірюзовий майданчик ковзанки. Двоє юнаків у розмальованих светрах і знаменитий шведський спортсмен із теракотовим обличчям та безбарвним, назад зачесаним волоссям пролетіли слідом за нею.

Трохи згодом Керн знову зустрів її, біля блакитної доріжки, якою з легким гуркотом миготіли люди — вовняні жаби, ниць на плоских санчатах. Ізабель, блиснувши лижами, зникла за поворот кучугури, — і коли Керн, соромлячись своїх незграбних рухів, наздогнав її в м'якій улоговині, серед гілок, овіяних сріблом, вона пограла пальцями в повітрі й, потоптуючи лижами, побігла далі. Керн постояв у фіолетових тінях, і раптом знайомим жахом пахнула на нього тиша. Мереживо гілок в емалевому повітрі застигали, як у страшній казці. Дивними іграшками здалися йому і дерева, і візерункові тіні, і лижі його. Він відчув, що втомився, що натер собі п'яту, і, зачіпаючи гілки, що стирчали, він повернув назад. По гладкій бірюзі майоріли механічні бігуни. Далі, на сніговому схилі, теракотовий швед допомагав стати на ноги довгому пану в рогових окулярах, обліплених снігом. Той борсався в блискучому пилу, наче незграбний птах. Як відламане крило, лижа, зірвавшись з ноги, швидко стікала по схилу.

Повернувшись до себе в номер, Керн переодягся, і коли загудів тупий гуркіт гонгу, зателефонував і звелів подати собі холодного ростбіфа, винограду та флягу "кіанті".

Він відчував у плечах, у стегнах ниючу ломоту.

"Вільно мені було бігати за нею, — подумав він, посміхнувшись до носа. — Людина прикручує до ніг пару дощок і насолоджується законом тяжіння. Це смішно".

Близько о четвертій він спустився до просторої читальні, де помаранчевим жаром дихала паща каміна і в глибоких шкіряних кріслах невидимі люди витягали ноги з-під завіс розкритих газет. На довгому дубовому столі валялася купа журналів, повних туалетних оголошень, танцівниць та парламентських циліндрів. Керн знайшов рваний номер "Татлера" за липень минулого року і довго розглядав у ньому посмішку тієї жінки, яка протягом семи років була його дружиною. Згадав її мертве обличчя, яке стало таким холодним і міцним, — листи, знайдені в скриньці.

Відштовхнув журнал, рипнувши нігтем по блискучій сторінці.

Потім, важко рухаючи плечима і сопучи короткою люлькою, він пройшов на величезну крыту веранду, де мерзлякувато грав оркестр і люди в яскравих шарфах пили міцний чай, готові знову летіти на мороз, на схили, що з гулким блиском били в широке скло. Шукаючими очима, він оглянув веранду. Чийсь цікавий погляд кольнув його, як голка, що зачепила зубний нерв. Він круто повернув назад.

У більярдній, куди він боком увійшов, пружно натиснувши дубові двері, — Монфіорі, блідий, рудий чоловік, який визнає тільки Біблію і карамболі, пригнувся до смарагдового сукна і цілився в кулю, туди-сюди ковзаючи кием. Керн днями

познайомився з ним, і той одразу обсилав його цитатами зі Святого Письма. Він казав, що пише велику працю, в якій доводить, що якщо особливим чином вникнути в книгу Іова, то тоді... — Але далі Керн не слухав, бо раптом звернув увагу на вуха свого співрозмовника — гострі, набиті пилом канарки і з рудим пушком на кінчиках.

Чокнулися, розбіглися кулі. Монфіорі, піднявши брови, запропонував партію. У нього були сумні, трохи опуклі очі, які бувають у кіз.

Керн погодився було, навіть потер кінчик кия крейдою, але, раптово відчувши хвилю дикої нудьги, від якої нило під ложечкою і шуміло у вухах, він послався на лому в лікті й, мимохідь глянувши у вікно на цукрове саяво гір, повернувся в читальню.

Там, закинувши ногу за ногу і здригаючись лаковим черевиком, він знову розглядав перлинно-сірий знімок — дитячі очі та тіньові губи лондонської красуні — його покійної дружини. Першої ночі після вільної смерті її він пішов за жінкою, яка посміхнулася йому на розі туманної вулиці: мстився Богові, любові, долі.

А тепер ця Ізабель із червоним сплеском замість рота. Якби можна було...

Він стиснув зуби: заходили м'язи міцних вилиць. Все минуле життя здалося йому хитким рядом різноколірних ширм, якими він захищався від космічних протягів. Ізабель - останній яскравий клаптик. Скільки їх було вже, шовкових ганчірок цих, як він намагався завісити ними чорний провал! Подорожі, книги в ніжних палітурках, семирічне захоплене кохання. Вони здувалися, клапти ці, від зовнішнього вітру, рвалися, спадали один за одним. А провалу не приховати, безодня дихає, всмоктує. Це він зрозумів, коли детектив у замшевих рукавичках...

Керн відчув, що розгойдується взад і вперед і що якась бліда панночка з рожевими бровами дивиться на нього з-за журналу. Він узяв "Таймс" зі столу, розкрив велетенські листи. Паперове покривало над безоднею. Люди вигадують злочини, музеї, ігри тільки для того, щоб сховатися від невідомого, від запаморочливого неба. І тепер ця Ізабель...

Відкинувши газету, він потер лоб величезним кулаком і знову помітив на собі чийсь здивований погляд. Тоді він повільно вийшов з кімнати, повз ніг, що читали, повз помаранчеву пащу каміна. Заблукав у дзвінких коридорах, потрапив у якусь залу, де в паркеті відбивалися білі ніжки вигнутих стільців і висіла на стіні широка картина: Вільгельм Телль, що пронизував яблуко на синовій голові; потім довго розглядав своє голене важке обличчя, криваві ниточки на білках, картатий бант краватки — у дзеркалі, що блищало у світлій вбиральні, де музично дзюрчала вода і плавав у фарфоровій глибині кимось кинутий золотий недопалок.

А за вікном гасли та синіли сніги. Ніжно зацвітало небо. Лопаті дверей, що обертаються, біля входу в гулкий вестибюль повільно поблискували, впускаючи хмари пари й пирхаючих ярколицих людей, що втомилися від снігових ігор. Сходи дихали кроками, вигуками, сміхом. Потім готель завмер: переодягалися до обіду.

Керн, що смутно задрімав у кріслі, в сутінках кімнати, був збуджений гудінням гонгу. Радіючи раптовій бадьорості, він запалив світло, вставив запонки в манжети свіжої крохмальної сорочки, витяг плоскі чорні штани з-під рипучого преса. Через п'ять хвилин, відчуваючи прохолодну легкість, щільність волосся на потилиці, кожну лінію свого виразного одягу, він спустився в їдальню.

Ізабель не було. Подали суп, рибу - вона не з'являлась.

Керн з огидою оглянув матових юнаків, цегляне обличчя бабці з мушкою, що приховувала прищ, людину з козячими оченятами — і похмуро споглядав кучеряву пірамідку гіацинтів у зеленому горщику.

Вона з'явилася тільки тоді, коли в залі, де висів Вільгельм Телль, застукали та завили негритянські інструменти.

Від неї пахло морозом та духами. Волосся здавалося вологим. Щось у її обличчі вразило Керна.

Вона яскраво посміхнулася, поправляючи на прозорому плечі чорну стрічку.

— Я, знаєте, щойно прийшла додому. Щойно встигла переодягтися і проковтнути сандвіч.

Керн запитав:

— Невже ви й досі бігали на лижах? Адже зовсім темно.

Вона подивилася на нього впритул, і Керн зрозумів, що вразило його: очі; вони сяяли, наче запушені інеєм.

Ізабель тихо заковзала по голуб'ячим голосним англійської мови:

— Звичайно. Було дивно. Я в темряві носилася схилами, злітала з виступів. Прямо у зірки.

— Ви могли вбитися, — сказав Керн.

Вона повторила, пухнасто мружачись:

— Прямо у зірки. — І додала, блиснувши голою ключицею: — А тепер хочу танцювати...

У залі тріщав і підспівував негритянський оркестр. Яскраво пливли японські ліхтарі. На шкарпетках, то швидкими, то завмираючими кроками, притиснувши долоню до її долоні, Керн тісно наступав на Ізабель. Крок - і упиралася в нього її струнка нога, крок - і вона пружно йому поступалася. Запашний холод її волосся лоскотав йому скроню, під ребром правої руки він відчував гнучкі переливи її оголеної спини. Не дихаючи, входив він у звукові провали, знову ковзав із такту на такт... Навколо пропливали напружені обличчя незграбних пар, розпусно-розсіяні очі. І тьмяний спів струн перебивався постукуванням варварських молоточків.

Музика прискорилася, здулася, затріщала і змовкла. Всі зупинилися, потім заляскали в долоні, вимагаючи продовження того ж танцю. Але музиканти вирішили перепочити.

Керн, вийнявши з-за манжети хустку і витираючи чоло, пішов за Ізабель, яка, розгойдуючи чорне віяло, пішла до дверей. Вони поряд сіли на сходинці широких сходів.

Ізабель, не дивлячись на нього, сказала:

— Вибачте... Мені здавалося, що я все ще у снігах, у зірках. Я навіть не помітила, хто ви і чи добре танцюєте.

Керн глухо глянув на неї — і точно: вона була занурена у свої сяючі думи, у думи, невідомі йому.

На сходинці нижче сидів юнак у дуже вузькому жакеті й кістлява панночка з родимкою на лопатці. Коли знову заспівала музика, юнак запросив Ізабель на бостон. Керну довелося танцювати з кістлявою панночкою. Від неї кислувато пахло лавандою. По залі розплелися кольорові паперові стрічки, обплутували танцівників. Один із музикантів наліпив собі білі вуса, і Керну чомусь стало соромно

за нього. Коли танець скінчився, він, покинувши свою даму, метнувся шукати Ізабель. Її ніде не було, ні в буфеті, ні на сходах.

“Кінчено. Спати”, — коротко подумав Керн.

У себе в кімнаті, перед тим як лягти, він відвернув фіранку, без думки подивився в ніч. Перед готелем на темному снігу лежали відбитки вікон. Вдалині металеві вершини гір плавали в гробовому саяві.

Йому здалося, що він заглянув у смерть. Щільно зсунув складки так, щоб жодний нічний промінь не втікав у кімнату. Але, вимкнувши світло, він з ліжка помітив, що блищить край скляної полицки. Тоді він підвівся і довго поркався біля вікна, проклинаючи місячні бризки. Підлога була холодна як мармур.

Коли Керн заплющив очі, розпустивши поясок піжами, під ним потекли слизькі схили, — і гулко застукотіло серце, наче цілий день мовчало, а тепер скористалося тишею. Йому страшно стало слухати цей стукіт. Згадав, як одного разу, з дружиною, він проходив у дуже вітряний день повз м'ясну крамницю, і на гаку гойдалася туша, глухо бухала об стіну. Ось як серце його тепер. А дружина жмурилася від вітру, притримуючи широкий капелюх, і говорила, що море і вітер зводять її з розуму, що треба виїхати, треба виїхати...

Керн перевалився на інший бік — обережно, — щоб не луснули груди від опуклих ударів.

Не можна так далі, пробурмотів він у подушку, з тугою підібравши ноги. Полежав на спині, дивлячись у стелю, де тьмяно білили промені, що пробилися, — як ребра.

Коли він знову заплющив очі, попливли перед ним тихі іскри, потім прозорі спіралі, які розкручувалися нескінченно. Майнули сніжні очі й вогняний рот Ізабель — і знову іскри, спіралі. Серце на мить стиснулося в гостру грудку: роздулося, бухнуло.

“Не можна так далі, я божеволію. Замість майбутнього – чорна стіна. Нічого немає”.

Йому здалося, що паперові стрічки ковзають у нього по обличчю. Тонко шарудять і рвуться. І японські ліхтарі течуть кольоровим зябком у паркеті. Він танцює, наступає.

“Тільки б розтиснути, розкрити її... А потім...”

І смерть йому видалася гладким сном, м'яким падінням. Ні думок, ні серцебиття, ні ломоти.

Місячні ребра на стелі непомітно змінили місце. Коридором тихо простукали кроки, десь клацнула засувка, пролетів легкий дзвінок — і знову кроки різні: бурмотіння кроків, белькотіння кроків...

«Це, значить, закінчився бал», — подумав Керн. Перевернув душну подушку.

Тепер стигла кругом величезна тиша. Тільки серце розгойдувалося, туге й тяжке. Керн намацав на нічному столику графин, ковтнув із горла. Крижаний струмок обпік шию, ключицю.

Він став згадувати снодійні засоби: уявив хвилі, що рівномірно набігають на береги. Потім пухких сірих овець, що повільно перекочуються через тин. Одна вівця, друга, третя...

“А в сусідній кімнаті спить Ізабель, — подумав Керн, — спить Ізабель, у жовтій піжамі, мабуть. Їй жовте пасує. Іспанський колір. Якби я пошкріб нігтем по стіні, вона б почувала. Ох, ці перебої...”

Він заснув у ту хвилину, коли почав вирішувати про себе, чи варто запалити лампу і почитати щось. На кріслі валяється французький роман. Кістяний ніж ковзає, ріже сторінки. Одну, другу...

Він прокинувся посеред кімнати — прокинувся від почуття нестерпного жаху. Жах збив його з ліжка. Наснилося, що стіна, біля якої стоїть ліжко, почала повільно на нього валитися — і ось він відскочив із судомним видихом.

На дотик Керн став шукати узголів'я і, знайшовши його, відразу заснув би знову, якби не звук, що пролунав за стіною. Він не одразу зрозумів, звідки цей звук виходить, — і через те, що він напружив слух, його свідомість, що ковзнула по схилу сну, круто прояснилася. Звук повторився: дзинь — і густе переливання гітарних струн.

Керн згадав: адже у сусідньому номері Ізабель. Відразу, ніби відгукнувшись на його думку, за стіною легко прокотився її сміх. Двічі, тричі здригнулася і розсипалася гітара. І потім пролунав і затих дивний, уривчастий гавкіт.

Керн, сидячи на ліжку, здивовано вслухався. Безглузда картина здалася йому: Ізабель з гітарою і величезний дог, що дивиться знизу на неї - блаженними очима. Він приклав вухо до холодної стіни. Лай брязнув знову, гітара брякнула, як від клацання, і хвилями заходив незрозумілий шурхіт, немов там, у сусідній кімнаті, заklubився широкий вітер. Шурхіт виструнчився в тихий свист, і ніч знову налилася тишею. Потім стукнула рама: Ізабель зачиняла вікно.

“Невгамовна, — подумав він, — пес, гітара, морозні протяги”.

Тепер все було тихо. Ізабель, випроводивши звуки, що грали в неї по кімнаті, мабуть, лягла — спить.

— До біса! Нічого не розумію. Нічого не має в мене. До біса, до біса, — простогнав Керн, зариваючись у подушку. Свинцева втома стискала йому скроні. У ногах була туга, нестерпні мурашки. Довго він рипів у темряві, важко перевалюючись. Промені на стелі давно згасли.

II

Наступного дня Ізабель з'явилася тільки за другим сніданком.

З ранку небо сліпило білизною, сонце було схоже на місяць; потім пішов повільний стрімкий сніг. Часті пластівці, як мушки на білій вуалі, завісили вид на гори, обважнілі ялинки, каламутну бірюзу ковзанки. Великі та м'які сніжинки шаруділи по шибках вікон, падали, падали, без кінця. Якщо довго на них дивитися, починало здаватися, що весь готель тихо пливе вгору.

— Я так учора втомилася, — казала Ізабель, звертаючись до свого сусіда, молодого чоловіка з високим оливковим лобом і стрілчастими очима, — так втомилася, що вирішила поніжитися в ліжку.

— Вигляд у вас сьогодні приголомшливий, — протягнув молодий чоловік з екзотичною люб'язністю.

Вона глузливо роздула ніздрі.

Керн, подивившись на неї через гіацинти, сказав холодно:

— А я не знав, міс Ізабель, що у вас у кімнаті собака, а також і гітара.

Йому здалося, що її пухнасті очі ще більше звузилися — від вітерця збентеження. Потім вона спалахнула посмішкою: кармін та слонова кістка.

— Ви вчора надто довго гуляли під музику, містере Керне, — відповіла вона, і оливковий юнак і чоловічок, який визнавав тільки Біблію та більярд, засміялися — перший соковитим ґоготом, інший зовсім тихо й піднявши брови.

Керн подивився спідлоба і сказав:

— Я взагалі попросив би вас не грати вночі. Сон у мене не дуже легкий.

Ізабель полоснула його по обличчю швидким сяючим поглядом:

— Це ви вже скажете вашим сновидінням, а не мені.

І заговорила із сусідом про те, що завтра — лижне змагання.

Керн уже кілька хвилин відчував, що його губи розтягуються в судомну усмішку, яку він не міг утримати. Вона болісно смикалася в куточках рота, і захотілося йому раптом стягнути зі столу скатертину, запустити в стіну горщик з гіацинтами.

Він підвівся, намагаючись приховати нестерпне тремтіння, і, нікого не бачачи, вийшов з кімнати.

"Що це зі мною коїться? — питав він у своїй тузі. — Що це таке?"

Пинком розкривши валізу, він став укладати речі, — одразу закрутилася голова; він кинув і знову пішов по кімнаті. Зі злобою набив коротку трубку. Сів у крісло біля вікна, за яким з нудотною рівністю падав сніг.

Він приїхав у цей готель, у цей морозний і модний куточок Церматта, щоб злити враження білої тиші з приємністю легких і строкатих знайомств — бо самотності він боявся найбільше. А тепер він зрозумів, що й людські обличчя нестерпні йому, що від снігу гуде в голові, і що немає в нього тієї натхненної жвавості й ніжності, без яких пристрасть безсила. А для Ізабель життя, ймовірно, чудовий лижний політ, стрімкий сміх — духи та мороз.

Хто вона? Чи світлописна діва, що вирвалася на волю? Чи дочка, що втекла від чванного і жовчного лорда? Чи просто одна з тих жінок із Парижа, а гроші — невідомо звідки? Вульгарна думка...

"А собака ж у неї є, даремно відмовляється: гладкий дог якийсь. З холодним носом та теплими вухами. А сніг все йде, — безладно думав Керн. — А я маю в валізі... — І ніби пружина, брязнувши, розкрутилося в його мозку: — Парабелум".

До вечора він знову блукав по готелю, сухо шарудів газетами в читальні; бачив із вікна вестибюля, як Ізабель, швед і кілька молодих людей у піджаках, натягнутих на бахромчасті светри, сідали в сани, по-лебединому вигнуті. Чалі конячки дзвеніли ошатною збруєю. Валив сніг тихо та густо. Ізабель, вся в білих зірочках, вигукувала, сміялася між супутників своїх, і коли санки смикнулися, помчали — відкинулася назад, сплеснувши й ляснувши хутряними рукавицями.

Керн відвернувся від вікна.

— Катайся, катайся... Нічого...

Потім під час обіду він намагався не дивитися на неї. Вона була якось святково і схвильовано весела, і на нього не звертала уваги. О дев'ятій годині знову заскигла і захвотала негритянська музика. Керн, у тужливому ознобі, стояв біля одвірка дверей, дивився на зліплі пари, на кучеряве чорне віяло Ізабель.

Тихий голос біля вуха сказав:

— Ходімо в бар... Хочете?

Він обернувся і побачив: меланхолійні козячі очі, вуха в рудому пуху.

У барі було червоне напівсвітло, волани абажурів відбивалися в скляних столиках. Біля металевої стійки, на високих табуретах сиділо три пани — усі троє в

білих гетрах, — підібгавши ноги й всмоктуючи крізь соломинки яскраві напої. З іншого боку стійки, де на полицях поблискували різнокольорові пляшки, немов колекція опуклих жуків, жирна чорновуса людина в малиновому смокінгу надзвичайно майстерно змішувала коктейлі. Керн та Монфіорі вибрали столик в оксамитовій глибині бару. Лакей розкрив довгий список напоїв — дбайливо і благоговійно, як антиквар, що показує дорогу книгу.

— Ми питимемо поспіль по одній чарці, — сказав йому Монфіорі своїм сумним голосом. — А коли дійдемо до кінця, почнемо знову. Тоді вибиратимемо тільки те, що припало нам до смаку. Можливо, зупинимося на одному і довго їм насолоджуватимемося. Потім знову почнемо спочатку.

Він задумливо подивився на лакея:

— Зрозуміли?

Лакей нахилив проділ.

— Це так звана мандрівка Вакха, — з сумною усмішкою звернувся Монфіорі до Керна. — Деякі люди й у житті застосовують такий прийом.

Керн загнув зябкий позіх.

— Це, знаєте, закінчується блювотою.

Монфіорі зітхнув. Відпив. Прицмокнув. Висувним олівцем відзначив хрестиком перший номер у списку. Від крил носа йшли у нього дві глибокі борозни до куточків тонкого рота.

Після третьої чарки Керн мовчки закупив. Після шостої — це була якась нудотна суміш шоколаду та шампанського — йому захотілося говорити.

Він випустив рупор диму; жмурячись, обтрусив попіл жовтим нігтем.

— Скажіть, Монфіорі, що ви думаєте про цю — як її — Ізабель?..

— Ви нічого від неї не доб'єтесь, — відповів Монфіорі. — Вона з породи ковзаючих. Шукає лише дотиків.

— Але вона вночі грає на гітарі, із собакою пореється. Це погано, чи не так? — сказав Керн, витріщивши очі на свою чарку.

Монфіорі знову зітхнув:

— Та киньте її. Право...

— Це ви, на мою думку, із заздрощів, — почав Керн.

Той тихо перебив його:

— Вона жінка. А в мене, бачте, інші смаки.

Скромно кашлянув. Поставив хрестик.

Рубінові напої змінилися на золоті. Керн відчував, що кров у нього стає солодкою. У голові туманилось. Білі гетри покинули бар. Замовкли дріб і наспіви далекої музики.

— Ви кажете, що треба вибирати... — густо й мляво говорив він. — А я, розумієте, дійшов до такої точки... Ото слухайте: у мене була дружина. Вона покохала іншого. Той виявився злодієм. Крав автомобілі, намиста, хутра... І вона отруїлася. Стрихніном.

— А в Бога ви вірите? — спитав Монфіорі з виглядом людини, яка потрапляє на свого коника. — Адже Бог є.

Керн фальшиво засміявся:

— Біблійний Бог. Газоподібне хребетне... Не вірю.

— Це з Хукслея, — вкрадливо зауважив Монфіорі. — А був біблійний Бог... Річ у тому, що Він не один; багато їх, біблійних богів... Сонміще... З них мій улюблений... "Від чхання його показується світло; очі в нього, як вії зорі". Ви розумієте, розумієте, що це означає? А? І далі: "...м'ясисті частини тіла його згуртовані між собою твердо, не здригнуться". Що? Що? Розумієте?

— Стійте, — крикнув Керн.

- Ні, вдумайтесь, вдумайтесь. "Він море перетворює на киплячу мазь; залишає за собою стежку, що світиться: безодня здається сивиною!"

— Стійте ж, нарешті, — перебив Керн. — Я хочу вам сказати, що я вирішив накласти на себе руки...

Монфіорі каламутно й уважно глянув на нього, долонею прикривши чарку. Помовчав.

— Я так і думав, — несподівано лагідно заговорив він. — Сьогодні, коли ви дивилися на танцівників, і раніше, коли встали з-за столу... Було щось у вашому обличчі... Зморшка між бровами... Особлива... Я одразу зрозумів...

Він затих, погладжуючи край столика.

— Слухайте, що я вам скажу, — вів далі він, опутивши важкі, фіолетові повіки в бородавках вій. — Я всюди шукаю таких, як ви, — у дорогих готелях, у поїздах, на морських курортах, — уночі, на великих набережних міст...

Мрійна усмішка ковзнула його губами.

— Я пам'ятаю одного разу у Флоренції...

Він повільно підняв свої козячі очі:

— Послухайте, Керне, я хочу бути присутнім... Можна?

Керн, сутуло застиглий, відчув холод у грудях під крохмальною сорочкою.

"Ми обидва п'яні... — промайнуло в нього в голові. — Страшний він".

— Можна? — витягаючи губи, повторив Монфіорі. — Я вас дуже прошу.

Торкнувся холодною волохатою ручкою...

— До біса! Пустіть мене... Я жартував...

Монфіорі так само уважно дивився, присмоктуючи очима.

— Набридли ви мені! Все набридло, — рвонувся, сплеснувши руками, Керн, — і погляд Монфіорі відірвався, ніби цмокнувши...

— Муть! Лялька!.. Гра слів!.. Баста!..

Він боляче стукнувся стегном об край столика. Малиновий товстун за своєю хисткою стійкою витріщив білий виріз, заплавав, як у кривому дзеркалі, серед своїх пляшок. Керн пройшов по хвилях килима, що ковзали, плечем штовхнув скляні двері, що падали.

Готель глухо спав. Насилу піднявшись м'якими сходами, він знайшов свій номер. У сусідніх дверях стирчав ключ. Хтось забув замкнутися. У тьмяному світлі зміїлися квіти в коридорі. У своїй кімнаті він довго нишпорив по стіні, шукаючи електричну кнопку. Потім звалився у крісло біля вікна.

Він подумав, що треба написати деякі листи. Прощальні. Але густий і липкий хміль послабив його. У вухах лунав глухий гул, по лобі віяли крижані хвилі. Треба було листа написати, і ще щось не давало йому спокою. Точно він вийшов із дому і забув гаманець. У дзеркальній темряві вікна відбивалася смужка коміра, блідий лоб. П'яними краплями він забризкав собі спереду сорочку. Лист треба писати – ні, не те. І раптом щось майнуло в очах. Ключ! Ключ, що стирчав у сусідніх дверях...

Керн тяжко підвівся, вийшов у тьмяний коридор. З величезного ключа спадала блискуча платівка з цифрою 35. Він зупинився перед цими білими дверима. Жадібне тремтіння потекло по ногах.

Морозний вітер хльоснув його по лобі. У просторій освітленій спальні вікно було відчинене. На широкому ліжку, в жовтій відкритій піжамі, горілиць лежала Ізабель. Звисла світла рука, поміж пальців тліла цигарка. Сон, видно, схопив її ненароком.

Керн підійшов до ліжка. Стукнувся коліном об стілець, на якому трохи задзвеніла гітара. Синє волосся Ізабель крутими колами лежало на подушці. Він подивився на її темні повіки, на ніжну тінь між грудьми. Торкнув ковдру. Вона миттєво розплющила очі. Тоді Керн, якимось згорбившись, сказав:

— Мені потрібне ваше кохання. Завтра я застрелюсь.

Йому ніколи не снилося, що жінка, хоч і захоплена зненацька, може так злякатися. Ізабель спочатку застигла, потім метнулась, озирнувшись на відкрите вікно, — і, миттю зісковзнувши з ліжка, промайнула повз Керна — з нахиленою головою, наче боялася удару зверху.

Стукнули двері. Листи поштового паперу злетіли зі столу.

Керн залишився стояти посеред просторої та світлої кімнати. На нічному столику ліловів і золотився виноград.

— Божевільна! — сказав він уголос.

Важко повів плечима. Здригнувся від холоду довгим тремтінням, як кінь. І раптово завмер.

За вікном ріс, летів, наближався схвильованими поштовхами — швидкий і радісний гавкіт. Через мить провал вікна, квадрат чорної ночі, заповнився, закипів суцільним бурхливим хутром. Широким і галасливим махом це пухке хутро приховало нічне небо, від рами до рами. Мить, і воно напружено надулося, косо увірвалося, розкинулось. У свистячому розмаху буйного хутра майнув білий лик. Керн схопився за гриф гітари, щосили вдарив білий лик, що летів на нього. Його збило з ніг ребро велетенського крила, пухнаста буря. Звірячим запахом обдало його. Керн, рвонувшись, підвівся.

Посередині кімнати лежав величезний янгол.

Він заповнював усю кімнату, весь готель, увесь світ. Праве крило зігнулося, спираючись кутом у дзеркальну шафу. Ліве тяжко розгойдувалося, чіпляючись за ніжки перекинутого стільця. Стілець гуркотів по підлозі взад і вперед. Бура шерсть на крилах диміла, відливала інєєм. Приголомшений ударом янгол спирався на долоні, як сфінкс. На білих руках здулися сині жили, на плечах уздовж ключиць були тіньові провали. Очі, довгасті, мов короткозорі, блідо-зелені, як повітря перед світанком, не миготливо дивилися на Керна з-під прямих брів, що зрослися.

Керн, задихаючись від гострого запаху мокрого хутра, стояв нерухомо, у безпристрасності граничного страху, розглядаючи гігантські, димні крила, біле обличчя.

За дверима в коридорі пролунав глухий шум. Тоді інше почуття опанувало Керном: щемливий сором.

Йому стало соромно, до болю, до жаху, що зараз можуть увійти, застати його і цю неймовірну істоту.

Янгол шумно дихнув, рушив, руки його ослабли; він упав на груди. Колихнув крилом. Керн, скрипучи зубами, намагаючись не дивитися, нахилився над ним,

охопив пагорб сирії пахучої вовни, холодні, липкі плечі. З жахом він помітив, що ноги в янгола бліді й безкісні, що стояти на них він не може. Янгол не противився. Керн, поспішаючи, потягнув його до шафи, відкинув дзеркальні двері, став вштовхувати, втискати крила в скрипучу глибину. Він хапався за їхні ребра, намагався зігнути їх, втиснути. Складки хутра, розкручуючись, ударили його по грудях. Нарешті він міцно посунув дверима. Тієї ж миті зсередини вирвався нестерпний зойк, що роздирав душу, — крик звіра, розчавленого колесом. Ах, він йому прищемив крило. Куточок крила стирчав із щілини. Керн, злегка відчинивши двері, долонею вштовхнув кучерявий клин. Повернув ключ у замку.

Стало дуже тихо. Керн відчув, що гарячі сльози стікають у нього по обличчю. Він видихнув і кинувся до коридора. Ізабель - купа чорного шовку, скорчившись, лежала біля стіни. Він підняв її на руки, поніс до себе в кімнату, опустив її на ліжку. Потім вихопив із валізи важкий парабелум, закрив скобу — і бігцем, не дихаючи, увірвався назад до № 35-ї.

Дві половинки розбитої тарілки біліли на килимі. Виноград розсипався.

Керн побачив себе в дзеркальних дверях шафи: пасмо волосся, що спустилося на брову, крохмальний виріз у червоних бризках, поздовжній блиск на дулі пістолета.

— Його треба прикінчити, — глухо вигукнув він і відчинив шафу.

Тільки вихор пахучого пуху. Бурі маслянисті пластівці заklubились по кімнаті. Шафа була порожня. Внизу біліла капелюшна картонка, продавлена.

Керн підійшов до вікна, визирнув. Мохнаті хмарки напливали на місяць і дихали навколо нього тьманими веселками. Він закрив рами, поставив на місце стілець, відшорхнув під ліжку бурі пластівці пуху. Потім обережно вийшов у коридор. Було, як і раніше, тихо. Люди міцно сплять у гірських готелях.

А коли він повернувся до себе в номер, то побачив: Ізабель, звисивши босі ноги з ліжка, тремтить, затиснувши голову. Стало йому соромно, як недавно, коли янгол дивився на нього своїми зеленими дивними очима.

— Скажіть мені... де він? — швидко задихала Ізабель.

Керн, відвернувшись, підійшов до письмового столу, сів, відкрив бювар, відповів:

— Не знаю.

Ізабель втягнула на ліжку босі ноги.

— Чи можна залишитися у вас... поки? Я так боюся...

Керн мовчки кивнув. Стримуючи тремтіння в руці, почав писати. Ізабель знову заговорила — трепетно і глухо, але чомусь Керну здалося, що переляк її — якийсь жіночий, життєвий.

— Я зустріла його вчора, коли у темряві летіла на лижах. Вночі він був у мене.

Керн, намагаючись не слухати, писав розгонистим почерком:

“Мій любий друже. Ось мій останній лист. Я ніколи не міг забути, як ти мені допоміг, коли на мене звалилося нещастя. Він, мабуть, живе на вершині, де ловить гірських орлів і харчується м'ясом...”

Схаменувся, різко викреслив, узяв інший аркуш. Ізабель схлипувала, сховавши обличчя у подушку:

— Як же мені бути тепер?.. Він помститься мені... О, Господи...

“Мій любий друже, — швидко писав Керн, — вона шукала незабутніх дотиків, і ось тепер у неї народиться крилате звірятко...” А... Дідько!

Зім'яв лист.

— Спробуйте заснути, — звернувся він через плече до Ізабель. — А завтра їдьте. До монастиря.

Плечі в неї часто ходили. Потім вона вщухла.

Керн писав. Перед ним усміхалися очі єдиної людини на світі, з якою він міг вільно говорити й мовчати. Він йому писав, що життя скінчилося, що він нещодавно став відчувати, як замість майбутнього насувається на нього чорний мур, — і що ось тепер трапилося щось таке, після чого людина не може і не повинна жити. «Завтра опівдні я помру, — писав Керн, — завтра — тому що хочу померти у повній владі своїх сил при тверезому денному світлі. А зараз я надто вражений”.

Докінчивши, він сів у крісло біля вікна. Ізабель спала, ледь чутно дихаючи. Тягуча втома обхопила йому плечі. Сон спустився м'яким туманом.

III

Він прокинувся від стукоту у двері. Морозна блакить лилася у вікно.

— Увійдіть, — сказав він, потягнувшись.

Лакей беззвучно поставив тацю з чашкою чаю на стіл, вклонився і вийшов.

Керн про себе розсміявся: “А я в пом'ятому смокінгу”.

І миттєво згадав, що було вночі. Здригнувшись, глянув на ліжку. Ізабель не було. Мабуть, пішла під ранок до себе. А тепер, звісно, поїхала... Бурі, пухкі крила на мить привидилися йому. Він швидко встав — відчинив двері до коридору.

— Послухайте, — крикнув він спині лакея, що віддалялася, — візьміть листа.

Підійшов до столу, пошарив. Лакей чекав у дверях. Керн поплескав себе по всіх кишнях, глянув під крісло.

— Можете йти. Я потім передам швейцару.

Пробір нахилився, м'яко прикрилися двері.

Керну стало прикро, що листа втрачено. Саме цей лист. У ньому він висловив так добре, так плавно і просто все, що треба було. А тепер слова він згадати не міг. Випливали безглузді фрази. Ні, лист був чудовий.

Він почав писати заново — і виходило холодно, хитромудро. Запечатав. Чітко написав адресу.

Йому стало дивно легко на душі. Опівдні він застрелиться, адже людина, яка зважилася на самогубство, — Бог.

Цукровий сніг саяв у вікно. Його потягло туди — востаннє.

Тіні інистих дерев лежали на снігу, як сині пір'я. Десь густо і солодко дзвеніли бубонці. Народу висипало багато: панночки у вовняних шапочках, що рухаються на лижах полохливо й незручно, молоді люди, які звучно перегукувались, видихаючи хмари регота, і люди похилого віку, багрянні від напруги, — і якийсь сухий синьоокий дідусь, що волочив за собою оксамитові саночки. Керн швидко подумав: чи не хопанути старенького по обличчю, на розмах, так, просто... Тепер же все дозволено... Розсміявся... Давно він не почував себе так добре.

Всі тяглися до того місця, де розпочалося лижне змагання. Це був високий крутий схил, що переходив посередині в сніговий майданчик, який виразно обривався, утворюючи прямокутний уступ. Лижник, ковзнувши по крутості, пролетів

з уступу в блакитне повітря; летів, розкинувши руки, і, стрімко опутившись у продовження схилу, ковзав далі. Швед щойно побив свій же останній рекорд і далеко внизу, у вирі сріблястого пилу круто завернув, виставивши зігнуту ногу.

Прокотили ще двоє в чорних светрах, стрибнули, пружно стукнули об сніг.

— Зараз пролетить Ізабель, — сказав тихий голос біля плеча Керн. Керн швидко подумав: "Невже вона ще тут... Як вона може..." — подивився на того, хто говорив. Це Монфіорі. У котелку, насунутому на відстовбурчені вуха, у чорному пальтішці зі смужками бляклого оксамиту на комірі, він смішно відрізнявся від вовняного легкого натовпу. Чи не розповісти йому? — подумав Керн.

З огидою відштовхнув бурі пахучі крила: "Не треба думати про це".

Ізабель піднялася на пагорб. Обернулася, говорячи щось своєму супутникові весело, весело як завжди. Моторошно стало Керну від цієї веселості. Здалося йому, що над снігами, над скляним готелем, над іграшковими людьми — щось майнуло — здригання, відблиск...

— Як ви сьогодні маєте? — спитав Монфіорі, потираючи свої мертві ручки.

Одночасно навколо задзвеніли голоси:

— Ізабель! Летюча Ізабель!

Керн підняв голову. Вона стрімко мчала по крутому схилу. Мить — і він побачив: яскраве обличчя, блиск на віях. З легким свистом вона ковзнула трампліном, злетіла, повисла в повітрі — розіп'ята. А потім...

Ніхто, звісно, не міг очікувати цього. Ізабель на повному льоті судомно скорчилася і каменем упала, покотилася, обертаючи лижами у снігових сплесках.

Відразу приховали її з виду спину людей, що шарахнулися до неї. Керн, піднявши плечі, повільно підійшов. Зрозуміло, начебто великим почерком написане постало перед ним: помста, удар крила.

Швед і довгий пан у рогових окулярах нахилилися над Ізабель. Пан в окулярах професійними рухами обмацував нерухоме тіло. Бурмотів:

— Не розумію... Грудна клітка проламана...

Підняв їй голову. Промайнуло мертве, наче оголене обличчя.

Керн повернувся, хруснувши каблуком, і міцно попрямував до готелю. Поруч із ним бігав Монфіорі, забігав уперед, заглядав йому в очі.

— Я зараз йду до себе нагору, — сказав Керн, намагаючись проковтнути, стримати ридуючий сміх. — Вгору... Якщо ви хочете піти зі мною...

Сміх підступив до горла, клокотав. Керн, як сліпий, піднімався сходами. Монфіорі підтримував його несміливо і квапливо.

(Уперше оповідання було опубліковано в газеті "Русское эхо", №1, 1924 р.)

Переклад українською: А.Невідомий, 2023 р.